
ދިވެހި އަދީބުން 2

ދިވެހި އަދީބުން

ދިވެހިބަހާއިތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ ޤައުމީ މަރުކަޒު
8 ޖުލައި 1996

"މިޤޯމުގެ ހުރިހައި [illegible]

ޤައުމީ [illegible]

[illegible]

[illegible]."

بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހި ބަހާއި ތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ ޤައުމީ މަރުކަޒުން

މާލެ،

ދިވެހިރާއްޖެ.

ބަސްފުރުގައި ކުރެއްވުމުގެ ކާއި ޙަސަންރަޝީދު،

ބައްޕަރު ކުރުމުން ބާއްޕަދުމު ނިސާރުބަން

ކަރަސްގިރީބަން ސަރަވާބު މި ވުމުން އެދިމުގެ،

އައިދާނު ސަލާމުން އަލީ ހިމަނުވަން

ދިވެހިބަހުގެ ދުވަހަކީ، ޤާއިމުކުރުގެ އަތޮޅު ދުވަހެވެ. އަދުވަސް،

ދިވެހިބަހުގެ ދުވަހުގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރުން ކަނޑައެޅުނީ، އަސްލު ފުރަތަމަ ކޮޅަށް

ޝާއިރު ކުރުވުން މަޤާމު ކަމުގައިވާ އަލްއިމާމް ނުކުތުން ދުވަހަކީ އެއިކަމުގައި

ވާހަކެވެ.

ދިވެހިބަހުގެ ދުވަހުގެ މުނާސަބަތުގައި މިއަހަރުވެސް ކަރަކަ ފައިދާއި

މި ޝާއިރު ކުރަނި ނުހަނު އަދާއިކުރެވިއެވެ. އޭގެ "ދިވެހި އަދަބުން 2" މިފޮތެވެ.

މިފޮތުގައި ހިމެނިފައިވާ ހަބަރުތަކީ މިއަދުމިހާރު. އެއީން ކުރިމަ ބޭނުންކުރެވޭ

އަބުރުއަރާ ދިވެހިބަހުގެ އަސްލުބަސް ބެލުމަށް މިސާލުތަކުގެ ބޭނުމެވެ. އަބުރުވެރިކޮށްދެނީ:

1. އަލްވަޒީރު މުޙައްމަދު އިސްމާޢީލު ދީދީ
2. އަލްއުސްތާޛު އަޙްމަދު ކާމިލު
3. އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން
4. ފަޟީލަތުއްޝައިޚް އަބްދުﷲ ޢަފީފުއްދީން
5. އައްސައްޔިދު ބޮޑުފުޅުގެ ސީދީ
6. އައްޝައިޚް ޙަސަން މޫސާ ފަހުމީގެފާނު މިއެވެ.

މިގެ ފުރަތަމަ ފޮތުގައި ތަޢާރަފް ކުރެވިފައިވަނީ، އަލްވަޒީރު އަދީބު އަމީރު މާލިމް ކަލޭގެ ފާނާއި، ބަނޑާރަ ޙަސަން މަނިކުފާނާއި، އައްޝައިޚް މުޙައްމަދު ޢަފީފުއްދީން ސިރާޖު ދީދީ އާއި އަލްއުސްތާޛު އަޙްމަދު ކާމިލް މަނިކުފާނާއި، ގައުމީ ނޫރު ޢަލީ ދީދީ އާއި ފަޟީލަތުއްޝައިޚް ޙުސައިން ސަލާހުއްދީނާއި މި ބޭފުޅުންނެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކާބަފައި އަދިބޭނުގެ ވަރުގަދަ އަބަދުވެސް ބަލަން ކަމަށް ހިދުމަތް ކުރުވެސް މިބަލަހަށް ފެންނަން ހުރި ބޭފުޅުންނެވެ. މިފަހަރު މި ހިނގަނީ ތަފްސީ ބޭފުޅުންނަށް، ދީދީ އަދިބޭގެ މިޢުމަރުން ފެނުން ހިސާބުގެ ބޭފުޅުންނެވެ. އަބޭފުޅުންގެ ތަފާތު ހަރަކާތްތައް ފެންނަން ހުރި ބޭފުޅުންނެވެ. އަދި، އަބޭފުޅުންގެ މިޢުމަރު ތަކަށް. ވަނަވަރަށް. އަބަދުވެސް އަދާނުގެ ފެތަވަރަށް. މިތަކުރި އަޅުގަނޑުމެންގެ އަބަދުވެރިކަމުގެ ގަދަރުދަރު ވަރަށް ގިނަ ދަރުސް ވަރުދީއަށް. ހިދުމަތް އަބޭފުޅުންގެ ތަރިކަތަށް އަބޭފުޅުންގެ މަސައްކަތް ބޭނުން ވަރަށް ގިނަ ބޭއަކާ މި މަޤާމުގެ އަދި އެނާމުދުން ދެއްވަ. ދަރުޖަނިސް އާކަމުޖެހުނީ ވަރަށް ގިނަ ވަގުތު ހަދަވާވަރުދަ. އާނަނަކާމުން އ އުނަކަން ފަރުއަދުމުޖެހުނީ މުފަދަ އަމާޒު ފަރުވައި މި މަރުކަޒުގެ ފަރުވާން ޖީލުތަކުން ގެނުނިހުއްވެ. ފިޔަވަލުކަމުގައި މިގޮތުން ފަރުވާތަ ވަރަށް އަދާދު ހަރުދަނާ ބަޔާނުގެވެ.

ޝައުކުރުދަވެ. ބަހުގެ އަދިބައިއުޅުގެ މުސާރަ ބޭނުންކުރާ ވާޖިބު ގިނަ

އަދިބޭނުގެ ފަރުވައި ބަދުނި މުޤާމުކަން ކަދުރުކަން، ކަމަކުރުން ބޭނުން ކަރުކަވެ. ދިރުނަގެކަގެ

ތަފާތު ދެނެގަތުމަށާއި ފޭރާން ހެޔޮކޮށް ލިޔެވިފައިވާ ނުސްޚާ ހޮވައި ދިނުމަށްޓަކައެވެ.

އަދި އެފަދަ ލިޔުންތަކުގެ އިބާރާތްތަކުން އަދަބީ ޖަމާލު މުއްސަނދި
ކުރުމަށްޓަކައެވެ.

22 ޞަފަރު 1417

08 ޖުލައި 1996

އަބްދުﷲ ހަމީދު

ދިވެހިބަހާއި ތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ ޤައުމީ

މަޖިލީހުގެ ރައީސް

އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު އިސްމާޢީލް ދީދީ

އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު އިސްމާޢީލް ދީދީއަކީ އަލްފާޟިލް ޙުސައިނު އިސްމާޢީލް ދީދީގެ ދަރިކަލުންނެވެ. މުޙައްމަދު ދީދީގެ މަންމަ އަކީ އައިސަތު ގޮއްދީދީއެވެ. މުޙައްމަދު އިސްމާޢީލް ދީދީ ދުނިޔޭގެ އަލިކަން ދެކެވަޑައިގަތީ 17 ސެޕްޓެމްބަރ 1891ގައެވެ.

އަލްއުސްތާޛު އަލްމަރްޙޫމް އިބްރާހީމް ޝިހާބު ލިޔުއްވި ގޮތުގައި "މުޙައްމަދު ދީދީއަކީ އަރަބިބަހާއި އިނގިރޭސިބަހުން ފުރިހަމަކޮށް ދެނެވޮޑިގެންވާ ބޭފުޅެކެވެ. ކަލޭފާނު ވަރަށް ދެނެވޮޑިގެންނެވިއެވެ. ފާސް ކަލޭގެފާނު ބުއްދި ދިވެހިބަހުގެ ބުއްދިވެރިއެކެވެ. ދިވެހިބަހުން ވަރަށް މަތީ ދަރަޖައިގެ ތަރުޖަމާތައް ކުރެއްވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވަރަށް ލޯބި ކުރައްވާ ޝާޢިރެއްކަމުގައިވެސް."

މުޙައްމަދު އިސްމާޢީލް ދީދީ އެކިތަފާތު ފޮތްތަކުގެ ތަރުޖަމާ ބައެއް "ޖާމިޢުގެ ގަވާއިދުން ދިވެހިބަހަށް" އަދި "ބައިގެ ހާލަތުން"، "ސިރާޖުލްމުޙައްމަދު"، "ކިތާބުން ބުލޫން"، "ގައުމުން ފުރައިބަރު"، "ކިޔެވުމުގެ ބަޔަކަށް ދިވެހިބަހުން" ފަދަ އެކިކިޔަ ފޮތްތަކެއް ލިޔުއްވިއެވެ. އަދި އެކި، ސީ. ޕީ. ބަގަގެ ދިވެހިބަހުގެ ދިވެހި ބަހުން ގެންގުޅުއްވި ފޮތް، މަޝް ހުރު "ޚާޞް ދިވެހިބަހާއި އަރަބި ދިވެހި" ދިވެހިބަހާއި އެކިބަސް ދިވެހި ދިވެހިބަހުގެ ދިވެހިބަހުން ގަނޑުގެ ދިވެހިބަހުގެ ބުއްދިވެރި މުޙައްމަދު އިސްމާޢީލް ދީދީ ކުރައްވާފައި ވެއެވެ.

އަލްފާޟިލް އަލްމަރްޙޫމް މުޙައްމަދު އިސްމާޢީލް ދީދީ އަކީ ދިވެހިބަހުން ޝިޢުރު ގަވާއިދު "ސަރުކާރުގެ ގަޒެޓު" މުޙައްމަދުގެ ނަމުގެ

މަޤާމުގައިވެސް ހިދުމަތް ކުރައްވާ ޝުކުރުދަންނަވަން. ސަރުކާރުގެ ގިނަ މުސާއަދަކުރެއްވި
ހިންގުމުގައިވެސް އެހީ އަދުން އިދާރާތުން ވެއްޖެ ތަރައްޤީ ހަރަކާތް ދަށުގައި ދަރުބާރުއަދާން އެން
އިސްތިރާތީ ދަރަޖައެވެ. އަދި ރައްޔިތުންގެ ފަރުވާއާއި ޙައްޤު ގެދޮށުގެ އިނދު
ހަރަކާ އެއް މުވައްޒަފުންގެ އެން ވޭ ވަޒީފާއެވެ. ރައްޔިތުން އާދަރުން "ނޫރު
ވަޒީފާ" ގެ ހަރަކާތްތަކުގައި އިނދު ވަރަށް ބޮޑު ބަލިތަކުގެ ފުށުއަރާ އިންސާނުން.
ރައްޔިތުން މަޤާމުގައި އަދި ފަހަރު ހަމަ ފަރާތް ދޭ މުއްދަތެއްގައި ބަލިތަކު
ވަޒީފާއެވެ. އެއީ ކާރުގެ ފަހަރު އެންމެ ސަރުކާރު ވަކާލާތު ދަރަޖަ އެއް
މުވައްޒަފު ކަމުގައި އެން ހިމެނި ވަޒީފާއެވެ. އެގޮ ބޮޑު ބޮޑު މުދަލައި މުސްތަޤިލު
އިސްތިރާތީ ދަރަޖަ ފުލުކަރުދު ހިތްދަބު އަދުވެސްވެދު ވެރިން ހަރަބު ގެވެމުގައި ދަރިވަރުން
ސަރަފާކާން ދަރަޖައިގެ ވަކާލާ ވަކާތެވެ. ދަރިވަ ރައްޔިތުގައި އަދުރުން ފަރުވަރު ޗާނަން
އަސާސީ ފާސްވުމަ ގެވަގުން އަދަރުން ގާނޫނު ކަން މަޤާމުސްގައި މުއައްދަރު އިސްތިރާތީ
ދަރަ އަދި ވެރިން ހަރަބު ގެވެމުގައި ފަރާގެ ކާރުފުން ބޮޑުވަނެވެ.

މުއައްދަރު އިސްތިރާތީ ދަރަ ޖުމްލަ ފާލު ބަލާގެ ވަރުގެން "މުޖުރު ބޮޑުގެ
ގަޑުބުޅު" މި ފުރަ ދަރަޖަރާއްޖޭގެ ދަރިހަނުން ކާރުއްމަފުރޭވާ އެގަރު ހަދުރުއްކަވެ.
މުލުވަ ދަރުބާރުގައި އަޑުއަސަލުދު އިބުރާހީމް ޝަރީފް ވަރުވަރި "ކަނޑު އައްމުވުގައިވެސް
ހަދުވަގެ މައްދަރުނަ ނިޔާނާނީ އެވަރު ފަރާރު އަރުއާރުމައި އެވަރު ފަރާރު ވައްޖުމަން
ފަރަގަތަވެ. މުގަވަން މުއައްދަރު އިސްތިރާތީ ދަރަ މާނަގެ ޤައުމު ވަ ވަޒީރުގަތު ގާރުބަނީރާ
އަރުގަނުޖުމަނާ މުދަފުގެ ދަރަނަނާ އިބުރަވަން ފުރުގަނާ ފުރުވެރިކަވެ."

މުލުވަގައި މުއައްދަރު އިސްތިރާތީ ދަރަ ޖުމްލަވަފާލާ ދަވަން ބޮޑުވަ ވަޒީފާސް
ޖުމްހޫރީ ގަސްތު ކާރުގަވެ. އައި އަޅުގެ ވަޒީރުކާރުގެ ނަމުނަނާގެ ގަވަނަނުވެ.

ފުރަބަދަލީން ކަނޑީ ހިޔާ ދެއްކޭ ވެހުވެރި އެވާ
ފުރުވައިކަން ފުދުމީން އިކުސްރިތިއް ދިއްބީން ދެ
ފިނިފެންގަދައި ކަރުނި ސަސަސްރަތި ތޫނިޔަރި
ހިނިތުންވެގެން ހިތުން އުފާވާ ފުރިހަ
ނަޒަރުދިޔާ ކޮޅު އަދާ އަސަރި އެކަ އިރުން ތަދު
ދެރަވެގެން މިސްކީނަށް ސަލާމު ހިތާން ދިއްބީން ދެ

މުޙައްމަދު އިސްމާޢީލް ދީދީ އަކީ ވާހަކަ ލިޔުއްވުމުގެ ރޮނގުން ދިވެހި ބަހަށް އަދަބީ ބޮޑު ޚިދުމަތެއް ކުރެއްވި ބޭފުޅެކެވެ. އަދި ލިޔުއްވި ވާހަކަތަކުގެ ތެރޭގައި "ގަމުގެ ފޮޅުވެރި" ވާހަކަ ދިރިހުރި ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ދެއްކިގެން ވާ ވާހަކަތަކެކެވެ. އެވާހަކަތަކުގައި ބަސްބޭނުންކޮށްފައިވާ ގޮތް ވަރަށް ރީތި ވާހަކަ ފިލުވައިދޭ މިންވަރެވެ.

"ފަރުމާން ފަދަ ލީލާ ވާހަކަ ހާދަނެއް ބުނީ،
"ދަރިފުޅު ދޫކޮށް ނުދޭ މީހާ ސައިކަލާ" ވާހަ ބުނީ"

މުޙައްމަދު ދީދީގެ ކަލޭ ހިންގައިދިނީ. ދެވެނަ މަސައްކަތުގެ ވަރު ސިފަކޮށްދޭން ކަމާބެހޭ ލިޔުންތަކުގައި، ދިވެހި ބަހުގެ އަނބުރާ ހިތްވަރާ ފާޅުވީ. އެއީ ގައުމީ ޝަރަފު ކަނޑައެޅި ދަރިމަތީ ފެނުނީ. ލިޔުއްވި ވާހަކަތަކުގެ މާނަ ދެއްކުމަށް ވީ، ކުރި މުސްލިމުން ފޮތްތަކަށް ފަހު، އެކޮޅެއްގައި ލިޔުއްވީ. ހަމަ ހިތްހުރި ސަބަބުން ގޮތްތަކެއް ބެލުމަށް ކުރިއަރަސްކަމާ ގުޅިގެން ދިވެހިން ހިތްތަކަށް ވިސްނިގެން އެކި ގޮތްގޮތުގެ ނުކުތާ ފެނުނު. ބޭނުމީ ކަންތައް ހިނގައިދިޔަ ވާހަކަތަކުގެ މަޖާ ހިސާބުން ފާހަގަކުރެވޭ. އަދި ހިތާމަވެރި އަދަބީ ވާހަކަތަކުގެ ގޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ ހިތްތަ

އެއީވެސް ބައެއްފަހަރަށް ދީން ބަދަލުކުރާގޮތެއް ޖެހިލުންވާކަން ނުވާތީ ފުރަތަމަވެސް އެއްބަޔަކަށް ވިލާތު މުޖުތަމަޢު ޙާލަތު ފުރަތަމަ ގޮތް ތަފާތުވެއްޖެ ނަމަވެސް، ފުރަފުރަތަމަ. އުޑުގައި ދިވެހިތާރީޚުގައިވެސް ނުވެއެވެ. މިހާ އެހެންމި ސަފުހާ ތަރުތީބު އެކަން ހުރިހާ ދިރުމެއް ތަރީޚުގެ ފިރުޢައުނު ބަޔާންކުރެވޭ ހެނދުނު ހިނގައިދިޔަ ފަސް. މިއީވެސް ވަރު މުޖުތަމަޢު ދުނިޔޭގެ، ޙާލު ވަގުތުމާމަޤާމު، ދަރުމަ ބާރު ދުރުވެސް ކުރިއަރާ ނިކުމެ، މިހާރު މުޅި ދަރަނި ޤައުމު ކަރަކަ ހިނގަމުންދަނީ. މިހާރަކު ބޮޑުން އަޅުވާ ފެތުރިގެން ފަރުމާކުރުމެއް ނުވެއެވެ.

އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު އިސްމާޢީލް ދީދީ ޢަވާރަތި 1970ގެ. މާރިޗު 26 ވަނަ ދުވަހުއެވެ. ފަސްދުވަސް ތާވަލުވެފައި ސިޔާސީ މާލޭގައި މުސްލިމު ގަބޫލުކުރާ ސަރުކާރެވެ.

"ދާދިއަވަހަކަށް ނިމިގެން މިޤަދަރު އަޅުއެއްގެ ޚިދުމަތް

ތާއަބަދު ދަރުމަވެރި ކަމާ ދުލެއްވެރިކަން ނިމުމުއެއްގެ"

އަލްއުސްތާޛު އަޙްމަދު ކާމިލްދީދީ

އަލްއުސްތާޛު އަޙްމަދު ކާމިލްދީދީއަކީ ހުނަރުވެރި އަދީބަކީ ރަސްމީ ހަކަތާ މުސްލިމުންގެ ބޮޑުމީހެކެވެ. އެ މުސްލިމުންގެ މުސްތަޤްބަލަށް އަމާނާތްތެރި ރަސްމީ ވަޒީފާތަކުގައި ހިދުމަތްކުރެއްވިއެވެ. ދުނިޔެއަށް އަލިކަން ދައްކަވާދެއްވީ 26 ޛުލްޙިއްޖާ 1309 ހ. (22 ޖޫން 1892މ.) ގައެވެ. އަޙްމަދު ކާމިލްދީދީ ކިޔަވާ ފިޔަވައި މާލޭގައެވެ. މާލޭ ބޮޑުކަން ކުރެއްވީ އިސްލާމްގެ ވަގުތުގެ ތަޢުލީމާއި އެކުގައެވެ.

އަލްއުސްތާޛު އަބްދުﷲ ޙަމީދު މުޙައްމަދު ގެވެގައި "ދިވެހި އަދަބު ދުނިޔޭގައި އަލްއުސްތާޛު އަޙްމަދު ކާމިލްދީދީއަށް ޚާއްޞަ ޤަދަރުވެރި މަޤާމެއް ހޯދިފައިވެއެވެ. މަޤާމު ޙާޞިލުވީ ޢިލްމީ ހުނަރުތަކެވެ. އެ މުސްލިމުންގެ ދިވެހިބަހުން އަދަބީ ފަންނުގެ (ދިގުވާހަކަ) ލިޔުމާއި ލިޔުންތެރިކަމެވެ. ދިވެހި ތާރީޚުގެ ދިރާސާތަކާއި ތަޢުލީމީ ސިޔާސީ ވަޒީރުން ދަރުސްދީފައި އެކި ވަޒީރުން މުއައްސަސާ ކުރިއެރުވުމަށް ތާރީޚީ ފަރާތްތަކަށް ލިޔުންތެރިކަމުގެ ކުރިއެރުވުމަށް ފަދަ ދުވަސްތަކުގައި ޚިދުމަތްތަކުގެ ސަރުކާރު ދިރާސާކޮށް ޢިލްމުވެރި އަލްއުސްތާޛު އަޙްމަދު ކާމިލްދީދީއެވެ. އަދި ޤަދަރު މި މުއައްސަސާގައި އެ މުސްލިމުންގެ ތަޢުލީމީ މަޤާމު ޚާއްޞަ ކުރިއެރުވުން އަލްއުސްތާޛުގެ ތަރުޖަމާތަކެވެ. އެ ތާރީޚުގައި ވެސް ލިޔުންތެރިކަން ތަރުޖަމާ ޚާއްޞަ ކުރިއެރުވުމުގެ ފައިދާ އަދި. އެކަން ކުރުން ތާރީޚުގެ ދިރާސާތަކާއި ތަރުޖަމާވެރިކަމުން އަލްއުސްތާޛު އަޙްމަދު ކާމިލްދީދީ ތާރީޚުގެ ލިޔުންތެރިކަމާ ދިރާސާކުރުމުގެ ޚާއްޞަ ސިޔާސީ ތަރުޖަމާ ތަޢުލީމީ ދިރާސާގައި ޚާއްޞަ އަލްއުސްތާޛަށް ނުލިބެން ފުރުޞަތު ދެއްވިއެވެ."

އަޙްމަދު ކާމިލްދީދީ އަކީ ބޭސްކުރުމުގެ ޙަކީމެއް ކަމުގައި ތަޢުލީމު ލިބި
"އައްރިސާލާ" އާއި "ސަރުކާރުގެ ޤަވާޢިދު" އާއި "ދިވެހި ތާރީޚު" އަދި އަދަބީ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

"[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]"

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

"رسول الله صلّى الله عليه وسلّم [illegible]
[illegible]
[illegible]

ދުވަހަކަށް ބެހެއްޖެހުނުކަށް ފަރުވާލުގައި ނުބައިކަމެއްޖެހިއްޖެއެވެ. ފުރުސަތުއަށް، ނަތީޖާ ކަމަކަށް،
އިރާދަވާ ސިއްރު އިވުއްޖެނަމަ، ގަސްތުވަރުން ވަޒީފާތަކަށްވަނީ، އެހެން ސިޔާސީ ކަރުދާހެއް،
އެ ހަރަކާތްތަކުގައެވެ. ކިޔައިދީ ގޮތް އެއްބައި މީހުންނަށް ގެނެސްދީ އެހެން
މިސާލުކަށް ބޭނުންވާ ފައިދާއެއް ދިރުމުގައި ހުރިހާކަމެއް، އެ މީހުންނަށް ދަތިވާ
ހާލަތުގައެވެ. އެހެން އެކުވެރިން ބޭނުންތައް ކަރުދާސް، އަދިވެސް ހަރުދަނާ. އެކުވެ
ފުރުސަތަކީ، އެއްބައި ހަމަގައިމު ވަގުތުން ހަރުދަނާ، އެންމެ އެކަށީ، އެކުވެ
ފުރުސަތެއް މީހުންނަށްގެނެސްދޭން ހަދަން ވަކިކަމެއް. މިހެން އެއްބައިކަމުން ދަތިތަކުގައިވެސް،
އެއްބައިކަމަށް އެކުވެރިކަމުގެ ރޫޙު ވަރަށް ގާތް އިޚްލާސް ދަރުމަވެއެވެ. އެކުވެ
ފުރުސަތު ދެމެހެއްޓުމަށް ބޭނުން ވަކިކަމަށް ފުރުޞަތުދިނުމަށް މިސާލުތަކަކީ ބޭނުންވާކަން ވަކިވެއް
ދަރުމަވެ. ފުރުސަތު ޖަމާކުރި މަސައްކަތް ކަރުދާސް ބޭނުންތައް ހަރުދަނާ
ކަރުދާސްތަކަށް، އެކިއެކި އެކުވެރިކަމުގެ އަދި ވަޒީފާތަކެއް، މުއްސަނދި ކަރުދާސް ހަރުދަނާ
ތަޢުލީމީ ޙާލަތު.

އެއް އެކުވެރިއަކު ތަކެތި ހާލަތު ދިރުމަށް "ކަރަޓަ" މުޅިކަރަދާ އާދެވޭނެ
ސަފު ކަރުދާސްތަކަށް ބޭނުންވާ ހަރުދަނާ ފުރުސަތު ގެނެސްދޭ ފުރުސަތެވެ.

އެއްބައިވަންތަކަން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަށް، ފުރުސަތު ފަރުވާތަކުގެ ވިސްނުން
ދިރުމަށް، ހަރުދަނާ ވަރު، ގެދޮރު ޒަމާނީ ތަރައްގީ، ހިސާބުތައް މިސާލު މިގޮތަށް.
މުޅި ދިރުމަށް ވަރު ބޭނުންތަކަށް ދަށުވެ. ދަރިވަރުން މުޤައްދިމާ ހަރުދަނާ ފުރުސަތު
ސުލޫކު، ރަނގަޅު އެކުވެރިކަމެއް ނުވެ. މީގެ ދަރުމަވެރި ދިރުމަށް، މިސާލުތަކެއް
ދިރުމަށް، ގެދޮރުވެރި ގެދޮރު، ބަޔަކު ކަރުދާސްތަކެއް ގެދޮރުކަރުދާސް، ފުރުސަތު ތަރައްގީ ބޭނުން
ފުރުސަތުތަކުން، މަސައްކަތް ޒިންމާއެއް، ވަރަށް ބޭނުން މުހިއްމު ބޭނުން ކަރުދާސް. މި، މީ ބޭ
ސަރުކާރުތަކުން، ރަނގަޅުވާނެ، ކަރު މަސައްކަތް، ހިތްވަރުދިނުން ކަރުދާސް ސަރުކާރުތަކަށް ކަރުދާސްގެ،
ވަރަށްގިނަ ދިގު، މިދަ އެސްޓެޓިސްޓިކްސް ބޭނުންކުރެވޭ ފުރުސަތު، އަދިހަމަ ރަނގަޅު ހިތްވަރުދިނުން

ކުރަކާނުލައި ދައްކާ ރީތި އަސަރުގަދަ ފޮތެކެވެ.

އާދޭހެވެ! އަޙްމަދު ކާމިލުދީދީ ހިންގެވި އަދަބީ ޖަމާޢަތުގެ ތެރެއިން ސިޔާސީ އިންޤިލާބީ ނިކަމެތި އަދިއަދި ނުހަނު އިސްލާހީ ބައްޓަންވި އަދުރާބުން މުޖުތަމަޢު ބަޔަކު ފުރިހަމަކުރުމަށް ގެންގުޅުއްވިއެވެ. އަދި ސިޔާސީ "މަސްލަހަތު ޖަހާ" ކުރުބާނީކުރި ވަގުތުގައިވެސް. އަޙްމަދު ކާމިލުދީދީ އަނގަ ފުރާވަތު ހުއްޓުވި "ރަސްމީ މަސްއޫލިއްޔަތު" މި ވަގުތުގެ އިސްލާހީ "ކާރިތާ" ވަގުތުވަކި ހުއްޓުވިއެވެ. އަދި އިންޤިލާބީ މަޝްވަރާ އިސްލާހީއެއްކަމަށް ސަމާލުކަން އަދާކޮށް އަދާގެ ސޮފުހާ އެއް އިސްލާމް ދީނުގެ ދޮރޮނުގެ އިސްލާމީ، މުސްލިމުން ދީނުގެ ބާރުއަޅާ ވެރިކަމުގެ ގެއްލުމެއްވިއެވެ. މުއްސަ ކަންކަން ފާޅުކުރި ދީނީ އަދަބީ ކުރުކޮށް ފާޅުކުރި އަދަބީ ހިތްވަރުގެ ބާރުވެއެވެ.

އަލްއުސްތާޛު ދީނީ ވަޒީފާއާ ދީނީ އަދަބީއާ ދީނީގެ ވަރުވެރިކަން ގިނަގުނަ ހިތްވަރު ކުރުކުރި އަދަބީ ހިތްވަރު ދެއްވިއެވެ. އަލްއުސްތާޛު ދުނިޔެއާގެ އެކުވެރިން ދަރުސް ކުރެއްވީ 31 ޖަނަވަރީ 1961 މ. ވީ ހުކުރު ވިލަރެސް ވަގުތުއައިސްގައެވެ. ހިޖުރީ ޝަޢުބާން 14 ޝަޢުބާން 1380 ގައެވެ. ފަސްދުނިޔޭގެ މުޅި ހުކުރު މިސްކިތު ގަބުރުސްތާނުގައެވެ.

އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން

މުޙައްމަދު އަމީން ދޯރިމީނާ ކިލެގެފާނަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަޅުއަދު ދިވެހި އަދީބުންގެ ތެރެއިން ފާހަގަކޮށްލެވޭ އަދީބެކެވެ. އަމީރުކިލެގެފާނު ދުނިޔޭގެ އަލިކަން ދެކެވޮޑިގެންނެވީ 20 ޖުލައި 1910 މ. ގައެވެ. އަމީރުފާރިސްގެ ބައްޕައަކީ ސުލްޠާން މުޙައްމަދު އަމީރު އަޙުމަދު ދޯރިމީނާ ކިލެގެފާނެވެ. މަންމައަކީ ރަނިންގެ އާއިޝަތުދީދީއެވެ.

އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން ކިޔަވާ ވަޑައިގަތީ ސުލްޠާނުގެ ސްކޫލް ސެކަންޑަރީ ސްކޫލް ކިޔަވައިދިނުމުގެ ސެކަންޑަރީ ސްކޫލަށެވެ. މިޞްރުގެ ޤާހިރާ ނުވަތަ އަލްއަޒްހަރު ކުލިއްޔާގައި އިލްމުހޯދުމަށް ގޮސް ހިނގަވައިގެން ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރެއްވީ ސްކޫލްތަކުންނެވެ. އަމީރުކިލެގެފާނުގެ ވިލާތު ދިރާސާތައް ނިމުމުން ރާއްޖެއަށް ތަޢުލީމު ދިނުމުގެ ފުރުޞަތު ބޭނުންކޮށްގެން ރާއްޖެއަށް އެނބުރި ވަޑައިގެންނެވެ. ސިޔާސީ ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރެއްވީ ނަމަވެސް ނަށުރަށާއި ނަޒުމު ލިޔުމުގެ ދާއިރާއަށް ވެސް ކޮށްދެއްވާފައިވާ ޚިދުމަތާއި ޖުހުދު ބޮޑުކަމުން ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ރައީސްކަމަށް ތަޢުލީމީ ކިލެގެފާނު ބޮޑު އާރާ ކަމުގެ ޚިދުމަތެވެ. އަދި ދިވެހި ޤައުމުގެ ތާރީޚަށް ކޮށްދެއްވާފައިވާ ޚިދުމަތް މަތިވެރި ފެނިއްޖެއެވެ.

އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން ދިވެހި އަދަބަށް ދުނިޔޭގައި ހުރިހާ ފަރާތަކުން ވެދާނެ ދިވެހިސްކޫލު ފަށައިގަތުމާއި ބޮޑެތި ޝަރުޠުތަށް ދެއްވައި ޚިދުމަތްތަކުގެ ތެރެއިން ފެށިގެން، "އައިސްކޫލް ނަމާޒު"، "އައިއި ރާއްޖެ ދައުލަތް" ފަދަ ފޮތްތަކާއި މަޒުމޫނު ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. މުޙައްމަދު އަމީން ހިންގެވި އަދަބީ މަޖިލިސްގެ އިސްފަރު ދާނީއެވެ. ދިވެހިބަހުގެ ދިރާސާގެ އަދަބީ ވާހަކަ ދޫކުރުމަށް ކަމަށްވެ. އަދި! ބޭސްފަރުވާ ކަރުދާސް ބޭނުމަށް ސަމާލުވެ ދެއްވާދޭ ހިމަނާ މީސްތަކުން ލިޔުއްވި ޤައުމީ ނަޝީދު ފަދަ "ޤައުމީ ސަލާމް" ގެ ބަހަށް "އައްޔާގެ" ހާ "ސުލްޠާނީ" މިދާނަ ލިޔުއްވީ އެވެ.

އެމަނިކުފާނަކީ ދިވެހި އަދަބުގެ ރަނގަޅަށްކޮށްދެވުނުގެ ވިދާޅުވެއެވެ. ރިސާލަތުގެ
ވިދާޅުވެއެވެ. ހާއްސަކޮން ގެއްލި ޖެހި ކަމެއްނެތި އަމިނަތުފާނު ހުސްވެފައި ކުރެއްވި ފުރިހަމަ
ވަރަށް މޮޅު ވިސްނުމެކެވެ. "ވަޠަނީ ދަރިކޮޅުތަކަށް ގޮވާލުން" މިފޮތް އެކަނިވެސް މިބަސް
ސާބިތުކޮށް ދެއެވެ.

"ވަޠަން އެދުރުގޮތުން ދުވަހު ހިތުގައި މިޒާނުދޭން!
ވަޠަނީ އާޒާދުވުން ފުރާނަ އަދި ދިރޭބަދަން!
ހިތުގެ އަޒުމަ އަޒުމުތަކާއި އެކުގައި ރަޙްމަތުގައި،
ދިނުގެ ބަޔާނުތަކުން ފުދައިން ކަރާމާތް ސާބިތުވާން!
އަމުރުދީ ފާރަވެރި މިގައުމު އާރަވަތީތަ؟
ވަޠަނީ ގޮތް ދަރިކޮޅުތައް ފަރާން އަދި ދިރޭބަދަން!
ވީރުކަމާއި ފާޚިރުކަން ތަބަދަލު ހިނގާލާ،
އަޚްލާޤުގެ ޤަދަރުން އުފެދިކަން ފާޚިރުވާން!
ހަމަސްކުރާ ދިރުމާދީ އަދުރުތަކާ ދަރިވަރަން،
ވަރަށްގިނަ ދެވޭނަސް ފާނޫނު ގައުމީ ޤާނޫނާ!
ޤައުމުގެ ވިދާޅުވުން ދިވެހިދަރިންގެ ރަހުމަތަން،
ވަޠަން ދާ ބަލިއަށަކުން ހިތްއާދި މު ރަހުމަތަން!
އަޚްލާޤުތަކާއި ހަބަރުގެ އަބަދު ހިމާޔަތަށް،
އަޚްލާޤުގަތުން ދާމު މުއްދަތުގައި ސާބިތުވާން!"

އެމަނިކުފާނު ނަސީޙަތުގެ ފަރާތުގެ ވަޠަނީ ދަރިކޮޅުތައް ދެއްވައި މި
ހިދުމަތް ފުރަ ދެއްވަރައިގައި ހިންގަވައެވެ. "ސަރުކާރުގެ ހަބަރު" ގެ ނަމުގައި އަޚްބާރެއް
މުނާސަބު އަމުން ހިންގެވި ނަސީ ހިމާޔަތް ދިވެހި އަދަބަށް ހިތްވަންދެނީ ވަރަށްބޮޑު

ކުރުމަކަށެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން އެތަކެއް އަދީބުންނާއި ޝާއިރުން އުފެދުނެވެ.

އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން ލިޔުއްވި ފޮތްތަކުގެ ތެރެއިން

1- ކުރިއަށް ދިވެހި ޤައުމު
2- ހަރުދަނާ އަންނާގެއް ދިމާވެދާނެ ހިނގަނީކިހިނެއް؟
3- ދިވެހި ރާއްޖޭގެ ޖޯގްރަފީއަށް ބައްލަވާފައި
4- ފުރަތަމަ ސިޔާސަތުގައި ދިމާވެދާނެ ހިނގަނީކިހިނެއް؟
5- ދިވެހި ރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގެ ބައެއް ބޭބޭކަލުން
6- ދިވެހިބަސް ދަރިވަރުންގެ އަތްފޮތް
7- ދަރިއެއްގެ ޝުކުރު
8- ސުލްޠާނުގެ އަމުރު އަލްއަމީރު ދިވެހިރާއްޖެ ދިރުވާން ކުރެއްވި މަސައްކަތް
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގަމާ ބައެއް
9- ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހަނގުރާމައިގެ ވީރަކަންގެ ދަރުމައި
10- މިދުވަސް ކިހިނެއްތޯ؟
11- ކަރުނަތާ ނުފެނި ކެއްކުން
12- ޖުމްހޫރީ ދަރުބާރުގެ މުއައްސިސް އަބަދު ކަލޭއާ
13- ދިވެހި ޖުމްހޫރިއްޔާ މަރުޙަބާ
14- ދިވެހި ރައްޔިތުން ވާޖިބުކަމާ
15- ދިވެހި ބަސްގެ އަސާސް ކިޔުވުން

މިއިން ކޮންމެ ފޮތެއް އެކުލަވާލެއްވީ ބޭނުން ކުރެއްވުމަށް މުޙައްމަދު އަމީން ބޭނުމާ ބާރު
ދިރުވުން ބޭރުގެ ބަސް ތިލަ ނުދޭން ކަމަކަށް. އެހެނިހެން މުހިންމު ވަރަށްގިނަ
ތަފްސީލުކޮށް ލިޔުއްވި ޝަރަޙަކުރުންތަކަކީ "ނަސޭހާ ހިތުލާ"، "ހިތާ ސަލާމަތާ ވާހަކަ"،

”ޗޮޕީ އެންމެ ޗޮޕީ ކަރަންޓުގެ ބަރުވެއްޖެ“ ”ކުދިދަރިން“ ”ހިތްގެ ވިލާތް ގެރިބާނުވީން“ ”ފިރިފާހި އުއްތޭއު ގުޅުވާ ނުވާނު“ ”މުދަރާސާ ބުރި(ކޮމީޝަން)“ ފުދު އަގުހި އޮޅު ވަކަކަކާވި ކޮމީޝަނުކާއި ހިމެނިގެންވެއެވެ.

އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން ދީދީއަށް ރާއްޖޭގެ ބޮޑުވަޒީރުކަމާއި ވަޒީރުއަޢުޒަމް ވަޒީރު އަގުހި ހިދުމަތްކުރުމަށް ކަނޑައެޅި ބާރުވެ. ހޭބަވީކަން ”ޖުމްހޫރިއްޔާ ފާސްނުކުރެވިގެން ގާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކުރެވިފައި އަގުހި މުޙައްމަދުކަވެ. ރާއްޖޭގެ އިންތިޚާބުގެ ދަށުން ބާރުވެރި ދައުލަތުގެ އަމިއްލަ ކަމުގައި މަޖިލީހުގެ އެއްބަސްވުމަކީ ދޭއްވަގެ އެންމެ ބޭނުންތެރި، ބަޔަކުންމެހެން ހިނގާ ”ޖުމްހޫރިއްޔާ އަމީރުންގެ“ ނަމެވެ. މިކަމުގައި އިންތިޚާބު ކުރެވުނު ބޮޑުވަޒީރު ދުވަސް އެންމެ ބޮޑު ޖުމްހޫރިއްޔާ މިސްރުއިވީ ޤާނޫނު ބަދަލުކޮށް ހިލޭސާބަސް ޖުމްހޫރިއްޔާ އަމީރުއަމިން މިނިވަންވެއެވެ.

”ޔޫ.އެން.“ ނުވަތަ ”އޭ.ޑީ.އޭ.“ ނުވަތަ ”އީޖީ“ ގެ ހަމަކައި ޖަމާޢަތްތަކުގެ ގުޅުން ޖަމާޢަތްތަކާއި އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީނާ ޖަމާޢަތްތަކަށް. އިނގިރޭސިކަރު ކަރުދާސް ކައިރިވެ ވަރަށް ބޮޑެތި ޖަމާޢަތްތަކުން ގޮސްފައިވާ އަތުފެ ހިސްސާވުމަށް ގޮތެއް ކަނޑައަޅުއްވައި ކަނޑައެޅި ދިވެހިދާއިރާ ކަރަދާސްދަށު ފަސޭހަކަމަކަށް އަދި ބަރޯސާވުން ގޮސްފައިވާ ގުޅުމަކާ ހިސާބުގެ ދަށުން ގޮސްފައިވެއެވެ. އެހެން ކަމަކަށް ވީއިރު ޖަމާޢަތްތަކުގެ ގޮތުގައި އިތުރުވެގެން މަރުޙަލާ ހިނގައިގެންވެއެވެ.

އާދަމް! ދިވެހި އަޅުގަނޑު އިނގިރޭސިން ކަރައިލި ގުޅުމަކީ ހިތްވަރުގެ ބައި ކޮރަ ކަރުދާސް އަމާޒު ހިމެނެއެވެ. މިއީ އަޅުގަނޑު ދަރުމަ ކަރަދާސްގޭގައި އަނބުރާ އިނގިރޭސިންގެ އަރިހުގައި ހިތުގެ ކޮށި ދިވެހި ގެއްލި ކުރެއްވި ވިސްނެ ގަވާއިދެވެ. އިނގިރޭސިންގެ އަމިއްލަ އިޚްލާސް ދަސްކޮށްދިނުމަށް އިނގިރޭސިންގެ

ކަބައިގައި ހުރިހަމަ ހުރި އުނިއުނިވާ ފުރުޞަތާ އުޅުމަކީ ނަމަވެސް އަމިއްލަވާހަކަ ދިވެހި ބަހުރުވައިން ކިޔުންތައް ބަލައިލުމުގައި ތަފާތު ޚިޔާލުތަކެއް ދިވެހި އެއްޗެހި ގަބޫލު ކަރަނާކަރު އަމިއްލަވާހަކަ ހުރިހާ މަޒުމޫނެއް ހިމެނިގެންވޭ.

"ފަނުގެވެރި ދާނާ ނުބައި ހިޔާލީ
ކަނުގެކަރު އަށް އަނބުރުން ވިލާތީ ލޯބި
ފަނުނުވާ ހަނދުވަރުގެ ބީރައްޔިން ބޭނުމީ
ފަނުގެކަމުގެ ނާނާނަ ނަނބުރު މުހައްމަދު އަލީން"

ފަސީޙުލްމުޝައިރް އަބްދުﷲ ޢަލާއުއްދީން

ފަސީޙުލްމުޝައިރް އަބްދު ﷲ ޢަލާއުއްދީންގެ ބައްޕައަކީ ޙަމީދު އައްޝައިޚް
ހުސް އަލިދީދީއެވެ. އެއިއްސެވީ މާކޮޅުގަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެސް ހައްދުވުމުގެ ޝަރަފު ލިބިވޮޑު
ކުރެއްވި ޝާހިރުވެ. ވަންތަކަމަކީ ނަޢިޔަހާ ބަނޑާރަނާއިބު ފާޠިމާ ކަނބަލުންނެވެ. ޢަލާއުއްދީން
ދުނިޔެއަށް ވަޑައިގަތީ 11 ދުލްޤަޢިދާ 1319ހ. (21 ފެބްރުއަރީ 1902 މ.)
ގައެވެ. ވާއިދު ބާބާ ކުރެއްވީ މީސްކިތް އަލްޤާޟީ އަޢުޒަރުނަމެވެ.

އަލްޢިނާޔަތާ ދިވެހިބަސް ވައްޓާލާ ދިވެހި އަދަބިއްޔާތުގެ ވަރަށް ގިނަ
ހިދުމަތެއް ކުރެއްވި ބޮޑުބައިމީހެކެވެ. ސުލްޠާނު އަޙްމަދު މުޢީނުއްދީން އަލްމުޙިއްޔުލް ވިޢާރާ
ގަވާއިދު "އައްޝައިޚް އަބްދުﷲ ފަޞީޙަޔަ ނަމުއެކެވި ވަރަށް ގިނަ ދަރަޖަތެއް އިލްމުވެރިއަށް
ނޭނގެ. ދިވެހިންގެ ވަރަށިން އެންމެ ފަސޭހަ އަލަށުފުޅުވެ. ވަރަށް ގިނަ ވަރަށް ދަރަޖައަށް
އަރިބާވެ. އައިސްވަރެސް މުސްތަޙިއް ވަނަވަރިއާވެ." ފަސީޙުލްމުޝައިރް އަބްދުﷲ
ޢަލާއުއްދީން ލިޔުއްވި ފޮތްތަކަކީ ވެރިކަމި "ސިރާޖުގެ ދަރުސްތައް"، "އައްދުރުރާ"
"ދިވެހިރާއްޖެ އަލިފުޅުވި މުހައްމަދު ފޮތް" "އައްސިދީރާތުލްނަބަވީ" "ވަރަހާ"
ފޮތް "ދަރުބާރު ނިޒާމު" ފަދަ އަދިހުރި ފޮތްތަކުގެ ހިތުރެއިވެ. އަ ކަށިޔާކުރ ލިޔުއްވި
ސިރާޖުގެ ދަރުސްތަކު 560 ބައިތު އަލިފުވެނީ ފޮތެކެވެ. ކަވިދު ދަރުސްފުގެ ސިރާޖު
ގޮތުގައި ބަރުސާދަރުމާފިލުވާ ވަރަށް އަދިހުރި ފޮތެކެވެ. އެފަދަ ފަށަބަށަވާތަ

"ދަރުބާރު ކަވިދު ނަރުފުގެ އަހުރިއްޔެ
ބަޔަށް ފީނާރި ބަސްދަރުގެ ކިއުލަވާލީ
މުއާރާގަ އަދުދުއަގެ އިއުލާ ނުކުމޭ
ނިޔުމުގެބާރު ޝަކާރުގެ ގުލި ވިސްނުގައި"

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] ... الله ... [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

މިހެން މިފަދަ މިސާލުތައް ޖެއްސަވައިގެން ކުރައްވާފައިވާ އަދަދާ ހިލާފު
އިބާރާތްތަކެވެ. "އަލްއިސްލާމް ދީނާއި ފިޔަވާ" މި މައްސަލައިން ފުރުޞަތު ދެއްވަން
ފުރުޞަތުގެ ވެރިޔާ މަޖުލީހުގެ ވަނަވަރު ފުރުޞަތުދެވެ.

"ޤާނޫނުތަކެވެ އިސްލާމް ދީނާއި ހުރި ދީނުގެ ޤާނޫނާ އަޅުއްވާ ހުކުމް
ވެރިކަމަށް ހުރިހާ ދީނެވެ. ވެރިކަމާއި ރައްޔިތުން އެދީނުގެ ވެސް ހުކުމުގެ ދަށުގައެވެ.
ރައްޔިތުންގެ ވާޖިބުން ކަމަށް ހުރިހާ ގަވާއިދު އެދީނުގެ މައްޗަށް ބިނާވެގެންވެއެވެ. ކަނޑައަޅާ
ޤާނޫނުތަކަކީ އެދީނުގެ ހުކުމްތަކާ ޚިލާފުނުވާ ގޮތަށް ހަދާފައިވާ ކަމުގެ ޤާނޫނުތަކާއި ވަޒީފާއާއި
އެދީނުގެ ޝަރީ ސިޔާސަތު. އިޖުތިމާޢީ އެދީނުގެ އަސާސް އަޚުލާޤީ ބިނާކުރެ. އަދި އިޤްތިޞާދީ
ސިޔާސަތުގައި އެމީ ދީނުގެ ގަވާއިދު ހުކުމް ދެމެހެއްޓުމަށެވެ.

ޤާނޫނުތަކީ އިސްލާމްދީނުގެ ހުކުމް ޚިލާފުވާ ޤާނޫނުތައް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަޒީފާގައިވެސް
އިސްލާމީ ދީނުން ޤާނޫނު ކަނޑައެޅުމަކީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ބިނާކުރާ ހުކުމެވެ."

ވަސީލަތްތައް ނެތިގެން އަޅުގަނޑު ޢަބްދުﷲ ޖަލާލުއްދީންގެ ދަރިވަރު އަދުނާއްތަކުން މިކަން އަމަލުކުރި
ޖަލްސާތަކުގައި ހަދާ ކުރުމުގެ ފަހުވާރި އެޅިފައިވެ. އަދި އަމީނު ފުރުސަތު ދިނުމަށް
ކުރުމުގެ ފަސްނަގާފައިސް މިކަން ފުރުޞަތު ދީފި އަސް ކުރަނީން މުޅިއެކުވެ. އަމީނު ފުރުސަތު
ފުރުޞަތުގެ ދިވެހިބަހަށް މިއީ ކުރުމުގެ ކަރުދާސް ދަރިވަރުން އަޅުގަނޑު ފެނޭ އަދި
މިއީ ސާދަނޑު އަޅުގަނޑު ހަމަޖެހުނީމެވެ.

އަމީނު ފުރުސަތު އަވަހާރަވީ 11 ރަމަޟާން 1377 ހ. (1 އޭޕްރީލް 1958 މ.)
ގަޑި. ވަޑައިގަތުމަށް މާލެ ހުކުރު މިސްކިތު ގޯތިތެރޭގައެވެ.

އައްސައްޔިދު ބޮޑުފެންވަޅުގެ ސީދީ

އަލްގާޟީ ހުސައިން އަފީފުއްދީން ނޫރުވާ އައްސައްޔިދު ބޮޑުފެންވަޅުގެ ސީދީއަކީ އައްސައްޔިދު މުޙައްމަދުގެ އަލްޝައިޚު އައްސައްޔިދު އިބްރާހީމު ދަރިކަލުންގެ ބޭފުޅެކެވެ. މަންމައަކީ އަލްގާޟީ އިބްރާހީމު މުޙުދުއްދީންގެ ކައިވާ ދަރިކަނބަލުންނެވެ.

އައްސައްޔިދު ބޮޑުފެންވަޅުގެ ސީދީ ދުނިޔޭގެ އަލިކަން ދެކެވަޑައިގަތީ 10 ޝައްވާލު 1305ހ. ގައެވެ. އެއީ މީލާދީ ފެބްރުއަރީ 19 ވަނަ 1888 ގައެވެ. ބައްޕާފުޅު ހާޝިމު ކުރީގެ މާލިމްނާރީ އަޅުގެ އަލްޙާފިޒު. މި ބޭފުޅުންނަކީ އަސްލުގައި ފޮނަދޫ ފޮނަދޫ ޝައިޚު ހުސައިން ސަލާހުއްދީން ވެއެވެ. އައްސައްޔިދު ބޮޑުފެންވަޅުގެ ސީދީގެ ފަހަރާތަކުގެ އަސްލުގައި ފޮނަދޫއްޝައިޚު ހުސައިން ސަލާހުއްދީނެވެ. ބަރަވެރިގެ އަލިކަމަކީ އަޅު އަލިފް މިދު ގޮތްގެވޭ ހުސައިންދީގެ ދަރިކަލުން އަށާގެ އަބޫބަކުރު ދިދިއެވެ.

ދިވެހި އަދަބީ ޖާގަގައި އަލްގާޟީ ހުސައިން އަފީފުއްދީނަކީ އަބޫބަކުރު ބޭފުޅެކެވެ. ގަންވެރިކަމުގެ ދަރުމަގައި އަސްލު ކަލޭގެފާނު އެއް ޝާއިރު ކަލޭގައި އަލިގަނޑުވުން އެނގުން ދަންނަ "ބިލްޙަރު ގައުމު" އަކީ އަލްގަނޑުވާނެވެ. ސީދީއަށް އަލިހަރު މަޙްފަލު މުޙައްމަދު އަލިން ވިދާޅުވިގޮތުގައި "އަންދަލީބު ބުރުހާނު ކަރުނަ ބޮނޑިވާ ފަރަންވަރު މުޝާޢަރާ، ކަވިތަތަކާ ޝާއިރުއަށްވެއެވެ. އަދިހެވެ! ދިވެހިރާއްޖޭ އަދުއްދީ ޝާއިރުންގެ ތެރެއިން އަސްލު އަވަހަރު އަސްލު ކަލޭގެ އެއް ޝާއިރެވެ. އެއީގެ ނަންފުޅަކީ ދިވެހި ބަހުގެ ދިރުމަށް ފުރުޞަތުގެ ނަންފުޅު ނަންވެ."

އައްސައްޔިދު ބޮޑުފެންވަޅުގެ ސީދީ އަކީ އަދަބީ ކާމިލު ލިޔުންތެރިއަކާއި ކަރުނަވާތަކެވެ

ވަޒީރުގެ ބޭފުޅުވެލެވެ. އަދި މިއުން ތިބި އެކެވެ. ވެށްތެރިކަމުގެ ރަސްގެން އަމިއްލަފުޅާން
ވަރަށް އަވަހަށް ނިކުމެވިއްޖެ ކަރުނަވާފައި ވެއެވެ. "އަހަރެމެންނަށް ބޮޑުފުރުސަތުގެ
ސިފައިގެ އިހަގެ ވެރިޔާއި" މުދުވައި ރަސްވެރި ހަދުމުން އިރުޝާދު ދެއްވުމުގެ ގޮތުން
މިއަދު ދެވި ވެން ހެދުމުގެ މަސައްކަތްވެރިކަމުގެ "ރަށްވެރިޔާ" މުދުވައި "ދައްކާ"
އިބްރާހީމް ދެދެގެ ވެރިކަ" މުދުވައި "މުހައްމަދު ބޭ އިސްގެ ވެރިކަ" އަކި ދެވި
އަދުލު ނަޒާހަތާ އިތުރުކުރުމަށް އަވަހަށް މުޅިވެރިކަން.

ޢާއިލާ! ދިވެސް އަހަރެމެން މިއުން ގޮތުގައި ނިކުމެ ހުރުމުގެ ފުރަތަމަ އަސް
އިސްލާ އަވަހަށް ނިކުމެވި ކަރުނަވި އަހަރެ ބޮޑުވެރިވެސް އަމިއްލަފުޅު. އަ ނިކުމެވި
އަމިއްލަ އިބްރާހީމް ސާބިތުގެ ދިވެސްވެރި ދިވެސްއަހަރެ ދިރުމުގެ ގޮތުން
(ޖުމްހޫރިއްޔާ ދިވެސްއަހަރެ ކަމުގެ ދުވަހުގެ) އަށް ފުރަތަ މުޅިވެރިވެ. އަދި
ހިމެނޭނެ "ކަސްރަތު އަދުލު" މުދުވައި ދިވެހި އަދުލުން އަމިއްލަފުޅު ކަރުނަވި ވަރަށް
ކަރުދާސް ނިކުމެވިކަވެ. ބަޔަކު ހަސަން މަޖިލީހުގެ އަމިއްލަ ރައީސުގެ ކަމަ ދަރި
މަޤާމުސްވެފައި އިބްރާހީމް ވިލާރު ކަމަ ދުވަހުގެ ކަރުނަވި ރާއްޖޭގެ މަސައްކަތު
ފެނުނެވެ.

އަހަރެމެންނަށް ބޮޑުފުރުސަތުގެ ސިފައިގެ ވެރިކަމުގެ ބަދަލުގައި ވަޑައިގެން މަޖިލީ
ހިންގުމުގެ މަސައްކަތަށް ޖީހާވެރި ވަރަށް ގިނަ ފެހިކުރިކަމަށް ހިނގައިގެން ޤާނޫނީ ކަނޑައަޅައި.
ހަމަ ވެސް ބިލްގެ ފުރިހަމަކަމަށް މަޝްވަރާކުރެއްވި. އަމިއްލަފުޅު ވެސް ހައްދަވައި ފުރުޞަތު
ދިވެސްވެރިޔާ ދިވެހި ވެރިކަމުގެ ކަމުގެވެސް ކަރުކަވެ. އަދިވެސްވެރި ވެރިކަމުގެ
މަޤާމުގެ ފިޔަވަޅު ކަނޑައަޅާ ބަސްމަގުން ބޭނުމަށް ގެނައުން އަދި ދަރި ގެތަކުވެސް
ވެއްޖެ. "ދިވެހި ގައުމު" ބަނޑުގެ ބަދަލުގައި "ވިޔަފާރިގައުމު" މިގޮތުން އިބްރާހީމް
ކަރުނަވި އައެވެ. އަމިއްލަފުޅުގެ "އިހަގެ ވެރިކަމެއް" މުދުވައިނީ ރަސްގެފާނުވެސް
ބަޔަކު މުހައްމަދުހިކަމުގެ ރަސްގެފާނުވެސް އަދުލު ހިތްފު ވެރިކަކަވެ. އަމިއްލަފުޅުގެ

ފަހުގެ ވެސް ބައްދަލުވުން ދިރާސާ އެންމެ މިސާލުގެ ގޮތްތަކަކަށް ވެގެންނެވެ.

ފުރަސްމާން	އަޙުމަދު	ގުރުމުނީ	ފާތިމަތުން
ބުނާނީ ޒުލުވާ	ޢަލީމާ	ނުހަގާބާވު	ވަފާތު
ކަކޫރީން	ކަކޫރީން	ފުކަޙުމާ	ނުރިޔާ
އަކަރީ ޝާހަ	މުއިއް	ނަކަރާ	ދަސްމުއިކުދު
ހަރަރު	ހިމަފާއިމާ	ފަރަކަނގަން	ޔިބް ޔިސްނާ
ދަރިވެރި	ޔި ނަމަ އިލްމާ	ލަރިހައިކަން	ހިފިލައިދާ

އާދެ! މިދުވަހުގެ ސް ބޮޑެތި ކަންތައް އަކަރުކަން ވަރަށް ރަނގަޅު ބޭއިބާއް ހައްދަވާފައި ވެއެވެ.

އަދިވެސް އިބަރަން ގުމަކަން ބަލައިލުމުގައެވެ.

ވިލާރޭވާ ގަބުން ނުހަފުން ދިވާސް ރީތި ބަލަމުން
ކިލާކަން ހިބުކަން އަރަ ފިލާ މަސް ކަރަމުން
ބަނި އަކަގައި މަތާ އިރުއްސަފުހަބުން ފުންނަނިވިނަކަން
ބިޔައް ވަނދު ކުރިކުރިބަކައް ފުރިހުނައްޔި ކަނޑުހުން
އަނުކަލާ މިފުރިކަލާ މިރަބަކަލާ އަ ހަދުކަލާ
ވަނދީ ދަން އަހަރިކަލަބައް ނުބަސް އަނގަދު އަލަގަބަކަން
އާދަރަވ. މުއިން ކަނޑު ވަދާބަސް ނިމުނދަން ކިޔާލުމަން ނުކުތީ މުއިން ވަދުކަން
ވަކަވަނދުއަން ދަރަ ރީތި ވަދުކަވ. އައްސައްދުދު ބަޒުފުނވަގަ ސަދި ވަން ހައްދުވަމަން
ގަނޑުގެ ބަޒ ބަދުލު މިދުނަނުގެ ވަދުގެ ބައިބަކަން ރަނގަޅު ފުނުވަޒައިގަނނާވަނައެވެ.

ގުޅުމާރުގައި ނަހާރުގަ ނޫރުނޫރާ ފުޅުނުހުރި

ބުރުބުރުޅާ ކަކަޅާ ފަރިވާއިރުން އަޅުނުހުރި

މުނިރާވާ ގުރާވާ މިނިވަން ކަމާއި އެވާ

ދުނިޔާގެ ވަޅި ލިބޭ ގޮވުން ފިނިފިވު ނިކަން ކަރާނުލު

ބަލިނޫހާކާ ދިޔަނުއަރާ އުދުހުލިވުން ވެގެން އުފާ

ހިޔަރީ މާބަރާއި ގަސްގަސް މަޅީނަރީނުހުރި

ވަރިވައް މިދިބަގައި ވިދާ އުދުރަސްމަވުން އަޅަނުނަރައި

މަރިޔާދުކަމު ހިވައި އެވުން ހިނިކަނުވެގެން ބަޅާނުހުރި

ހިތް ބަލާކަމުވެގެން މުޅިވައި ވިލުން ހައިގަވުން

އަގުވައިނުދޭ އަލުން ލޮބުގެ ގަސްފުލާނުހުރި

"އުދުހިވީ. އައްސޭރިފުށު ބޮޑުފަނުވެރާ ސިފަ ނުވެވޭ އަރާގޭ ގޯސްވެކާ ހޫނުވައި ދުވާލު ރޭގެ އަރަމަށް ދުނިޔޭގެ ތެރެއިން ބަޔަކު ކަރުނަ ދުނިޔޭގެ އެކުވެރިކަމާއި ގުރުބާނީގެ ހިތްވަރާއި ލޯބީގެ އުފާވެރިކަމުގެ ކަމާއި ކުރާ ކޮށްދިނުމަށް އެދޭ ދުޅަހެޔޮ ދުނިޔެއެއް. ހިތް ބަހައްޓަމުން އަލަށް މުޅިން ފެށުނު ދުނިޔޭގެ އަލިކަމުން ވިސްނައިލައިދީ ދިރިހުރުމުގެ އުއްމީދުތައް ވެހިލުމެވެ.

"ދުނި އަލަކަށް ނުވެވޭ ވިހުރެވި އަވަދިވާ ދިރުމެއް

ބަޔާދު ދުލުލައިގެން ހަމަ ދުރުކުރަކާ ނުހުރެއްޖެ"

މި އަހަރު ޝާއިރު ދިރުއްވާ އުފެދުނު ދުވަސް ކަހަލަ ކަމެއް ވި 27 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1390ހ. (2 ޖޫން 1970މ.) ގައެވެ. ފަސްދޮށް ދުވަސް ގެރި ގޮތުގެ ބަހުރުސްތުމުގައެވެ.

އައްޝައިޚް ޙަބީބް މޫސާ ދާދަށްކަލޭފާނު

އައްޝައިޚް ޙަބީބް މޫސާ ދާދަށްކަލޭފާނަކީ ދިވެހިބަހަށް ދިވެހި އަދަބަށް އަގުހުރި ޚިދުމަތްތަކެއް ކޮށްދެއްވި ބޭފުޅެކެވެ. މިބޭފުޅާ ކަލޭފާނު ދުނިޔެއަށް އަރިވަޑައިގަތީ 1297 ހ ޛުލްޙިއްޖާ 17 (20 ނޮވެމްބަރު 1880) ގައި ބޭރުސްޓްރީޓް ދޮށިމޭނާގެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕައަކީ ދޮށިމޭނާ ކިލެ ބަހައިން ލިބިވަޑައިގެން ދިރިހުރެއްވި މޫސާ ކަލޭފާނު ދަރިކަލުންނެވެ. އަލްއުސްތާޛް އަބޫބަކުރު ޝަކޫރު ފުއްޕާ ގާތުގައި "އައްޝައިޚް ޙަބީބް މޫސާ ކަލޭގެފާނަކީ، ދިވެހި ބަހާއިމުޚްތަޞަރު ފުރިހަމަ ކުރެއްވި ބޭފުޅެކެވެ. އަރަބިބަހާއި، ފާރިސީބަހާއި، އަދި އިނގިރޭސިބަހާއި ދިވެހި ދިރުވައިދިނުމަށް އަގަނޑު ބޮޑު ބޭބެ ދިވެހިބަހުގެ ޤަވާޢިދު އަމިއްލައަށް ބަލަހައްޓަވާގެ ވާހަކަ ވިދާޅުވެއެވެ. ބޮޑުފުޅުކަމާއި އަދަބީ ބިނާކުރުމުގައި ޚިދުމަތްތައް"

މިބޭފުޅާ ކަލޭގެފާނުގެ ފޮތްތަކުގެ ތެރޭގައި "އައްޞިރާޠު" އާއި "އައްޞިރާޠުލް މުސްތަޤީމް" އާއި "ރިސާލާ ޤަވާޢިދު" އާއި "އަލްމުޙައްމަދިއްޔާ" ހިމެނެއެވެ. އެފޮތްތަކުގެ ތެރޭގައި ޤަވާޢިދު އިލްމާއި، މުސްލިމުން ދިރިއުޅުން ފުރިހަމަ ކުރުމާއި ހަމަތަކުގެ ބާބުތަކެވެ. ޞަރަފާއި ނަޙުވާއި ބަލާ ބަޔާނާއި އަދިވެސް ބޭނުންތެރި ފޮތްތަކެވެ. އަދި "ފިޤްހުއްސުންނަ" އާއި "ހުސްނުލް އަދަބް" މިނޫނަސް އަދިވެސް އެތައް ބައިވަރު ފޮތްތަކެވެ. "އަލްޙަމްދު ލި ލާހި މުޢާމަލާތު އަޙްކާމް" މިނޫނަސް ދިރިއުޅުމުގައި ދިވެހި އަރަބި ބަހުން ފޮތްތަކެއް ތަރުޖަމާކޮށްފައި ވެއެވެ. މިއީ ދެބައިގަނޑަކަށް ބެހިފައިވާ 2 ވަނަ ބައިގައި ހިމެނިގެންވެއެވެ. މިއީ އަރަބި ބަހުން ދިވެހިބަހަށް ތަރުޖަމާ ކުރެއްވި ފޮތެކެވެ. އަދި އެހެން އިލްމީ "ރިސާލަތު އިލްމީ" މިނޫނަސް ދިރިއުޅުމުގެ ތަރުޖަމާ "ދިވެހި ބަހުގެ ޤަވާޢިދު" މިނޫނަސް ދިރިއުޅުމުގެ ބައި ފޮތްތައް "އައްވަލުއްދީން" ނަމަކީ "މުޢާމަލާތު ޤަވާޢިދު" (ފަތާވާ) ފަދަ ފޮތްތައް ތަރުޖަމާ ކުރެއްވިއެވެ.

އައްޝައިޚް ޙަސަން ކަލޭގެފާނު އެއީގެ ހިތުގައި ގޮތް ޖެހިއްޖެ "އަނގަސްދީގެ ހިތުން" މި ފޮތުގައިވާ ވަރަށް އަގުހުރި މަޢުލޫމާތުތަކެއް ޖަމާކޮށް ދިން ކަލޭގެފާނަށް އަޅުގަނޑު ހެޔޮ ޝުކުރުއަދާކުރަން. އެކަން ކުރެއްވި ވަރަށް ފުރިހަމަ ގޮތުން ދަރިވަރު އަޅުގަނޑު ބަލަން ކުރިއަށްފަހު ވީމޭ. އެއްވެސް ކަމަކީ ބުނެވޭ ގޮތެއް ޢިލްމީ ބަހުގެ ގޮތުން ވަރަށް ބޮޑު މަސައްކަތެއް ލިބިގެން ދާނެ ކަމަށް.

އަނބުރާކަމަނާ ރަސްގެފާނުގެ، ވާހަކަ ބުނެދެއްވި އަޅުގަނޑު ބޭނުންކުރަން. ހަމަ މި ކަލޭގެފާނުގެ ބައެއް ރަސްގެފާނުގެ ވަގުތު ނަމަށް ހިނގައިދިޔުން އެ ރަސްގަނޑުވެރިން ބޮޑު ކުރިއަށްދެވޭ ބޭފުޅުން ބަލާ. އަނބުރާކަމަނާ ކަމުގެ ވަނަވަރު ވެރިކަން "ގައުމުގެ ބާރުދަރި" ހިމެނޭ ފަރުވާ ކަމަށް ބައިވެ ދިއުމަށްވެ.

ސޮލް ވަރުހުވަނަ ޙަސަނު ދީދީޅު އަބުދުލް
ފޮނުވައިނަވަނީ ގޮވައިގެ ހިފިހެޅި އަބުދުލް
އާ ޙަސަނު ގަނޑު ބޭރަފުރު ކަމާނާ ނިޔާނާގެ،
އައިކަމަށް ކަލޭގެފާނުކާން ވަނަވަ އަބުދުލް
ވަވާ ކަމުގެނާވާ ސީދީ ހިޔާނަށް ފުރަކާތުރުވި ފޮނުވާނަށް
ފަރަށެއް ބާރުގައިނަ ހިއްލަވައި އަބުދުލް
ރާގު ނިލިފާ އަބުދުއަ އަރުދުކަމާ ގަޅުތަކާ،
ޝާހުނާ އަބުދުގައިނަ ރާގެވައި ގަން ނަދުފް

މާވަކަށް ބައިވެ ރަސްގެފާނުގެ ވެރިއިން ބައެއް ރަސްގެފާނު ހިމެނޭ ގޮތް ގެނެވޭ. އޭގެ "ނުރުހިފި" ދުވަހުގެ ޝާހީ ކަރުގެ "ރަސްގެފާނުގެ ބާރުފުޅުތައް" މި ބައިގައި ނަމުގެ ރަސްގެފާނުކާއި، ވަޒީރުންގެ ރަސްގެ ފަހުން ބައެއް ރަސްގެފާނު.

މިއީ 166 ރަސްގެފާނުގެ ޖުމްލަ އަނބުރާކަމަނާ ފަހުކަމެވެ.

ވަރަށް ވަދުންގެންނޭ އޭ ދަރައިޖް އަޅި މުއުދުއޭ

އަރަށް ފެންބިލި ނުފިބިއޭ މަރަށް ބިލިބިލި އަބިއޭ

ހަރަށް ވަދުގެހޯ ފިޔަނުވެއްޖެ ފަރަށް އަރަނޫ އަދުވެއްޖެ

މިބުރުނާ އަޅިގާ

ބިލިކަމާ ސާއަޅިގާ

ނުބިގެ ރަބިއް ފިޔާދުނު

ފިބިނައްއް ނާބި އަލުނުޖާ

އިބިބާރުކަނު ހުރައްގާ

ނިބި ލުބިބައި ގިލިދާނު

މި ޖެހުނު ބަޅަކުކަ

އިނުދެއިނުދުމަރަށް ރަބިއެޖެއް

ބިއެކައިން މަދު ކަމުނުބިއާ

މުރައިކަ ވަމެއް ނުހަދުނުބި

ކައިނު މުލިނު ހާސަރަބި

ބިއް ނުއެލިބި މަލުބިއް

ބޮޑުޖަމާލުގެ ރައިވަރުފަތުން

ބަކާނުފަސް ފިހިމާ ދަކާނުބި ހިނިގާ މިދުނިދު

ދަކާނު ހިނިގަރާމަ ކަރުބި ދަކާނުބި ބޯ މިއުފުދު

ބަކާނު އަނުމުގެން ފަނުބާބި ގަކާނުމަ ދާނު ދަބިބާބި

މުދު ދުނިދު ދަބިފާ

އަދިއްދު މިގަނު ބިބާމާ

ފުދިބެއިބަރަނު މުދިނުބިއޭ

ކުދިބަރައް ކަމުމައި ނުވާ

ކުދިބިރު ކަމައް ނުދުއަކާ

ގުދިގަނު ކާނު އަދުބިއޭ

ކައުދުގ ހަސްކަދާ

އަގާބ ކަރުދު ދުއާ

ހަދި ދުއްބުއްނު ހައި ދަރާ ބ ދިނާދުނު ފިއްދަބާ

މޮދުނުވެ ކޮރަނިސީށް އަޅުގެ ވޮނުދުނިސީށް މާދީ އަޅުގެ

ވަގާޭ އެއްކަފުން ހަޅު ކަލު ފޫރުވެ މަގުން

ކަށާ ކަނުކާމު ކަނުވުކަން ޖަމާވު ތޮރީ ނަހަން އަނުގަމުން

ދަމާ ގަނުޖު ފޫރުކަފުނުވެއްޖެ ސަމާމުވުން އަދުރުވެއްޖެ

ދިން ކަފުން ނަދިމާ ދިނުނުވުން ނުވިކަމުނުބާ

މިނުވުރުފުގުން ނުރުރިފާ ޔިނުވުރުބުރޫ ބަރުކަވު

ރިނުކަނުދި ގޮވު ހަނުދުމާވީ ބުނުގަނުޖުގަދި ވުޖާވީ

ވުޅުދުވުން ކަބޫ ދުނިދާ އަޅުވީކަން ނިމު

މުޅުގަނުޖެއް ފިމުޑުއް ނޫވީ ފުޅުވު ރުނުވެއް ހިނުގެއްޖެ

ކަލު ބޫކަރު ހުސްވުމުން ދާވީ ގަޅުރުކަދުނު ނިމުދާވީ

ބާއިމާހާ ދުބާދިކަމު އަހަދު ފަދި ހުރުހަރު

ހަދި ވިކާވީ ކަނުޖާދި މުރު ފަދި ފަދި ނުވާނޫ ބޮދުރު

ސައިފުދުއްނާވީ ވިބުނުވާވީ މަދިދަރުދާދި ވަކިވާވީ

އާދު ކަރުމު އަނާ ހާރު ނުވިދާ ދުވުހަގާ

މާދި ވަރުވަސް ކަޅުއްދާ އާރައްބަވޮ ދުއްވާ

ކާވުކާވި ގިނަ ކަރުއްވުމުން ވޭ މިހާދު މުޅުވުމުން

ޝައުކައުވެސް ނުވެވެ. މަޑިން ކަރުގާދުން ދިއްއްވ "ސާޖާގާ ރިވާމާ" މި

ވާކަކަޔިވެސް އަދަބު ހަނުމުވުކަވެ. މިފަދަ މުވުވުކަގެ އަދިކަމަޔާ ދުވުކަކަވެސް

ފަސްޖެހިގެންދާނީ ކުދިކުދި ފުށްތަކެއް ނޫނެވެ. "ނަޖީބާގެ ހިތްވަރު" ފައްޓަވައިފައިވާ ރިވެތިގޮތް
ބާރުއަޅުއްވަމުން މިފޮތްކޮށްދޭ ދެއްވިއެވެ.

"މަސްވެރިން މަހުން ނަފާހިފުން، އިތުރުކުރެވިދާނެއެވެ. ހަމަ އިތުރުކުރެވޭ ސަބަބުތައް
އުފެއްދި ބޮޑެތި މަސްވެރިކަން ދިރުމަށް ބޭނުންވާ އަތުކުރުމާ އެކު ބޭނުންވާ ބާރަކަށް
ދުވަހުން ނުހިފައެވެ. މިއަދަށްވުރެ ވެސް އެތައްގުނައެއް ބޮޑު އުފެއްދުމެއް ގެންދިޔުން
ކުރުމަށް ވެސް ގާބިލުވެގެން ކުރިއަށްދާނެއެވެ. ހިތަށް ނާރާ ގޮތަށް ވިޔަފާރި އާމްދަނީ
ނުލިބެ. ވާހަކަތަކެއް ނޫނެވެ. ރާއްޖޭގެ ކުރިއެރުމަށް މަސްވެރިކަމަކީ ފަހަރެއްގައިވެސް
ވެރިކަމަކާ މަސައްކަތް ކުރެވޭ ކުރުމުގެ ދާއިރާގެ ބޮޑު ބަޔަކީ މަސްވެރިކަމެވެ. އަދި
ގައުމުގެ ދިރުމަށް ބަރޯސާވާ ދަށުގެ ބާރުތައް ވަރަށް ފުދޭ މުއްސަނދި ބައެއްގެ ބަޔަކު
ފެނެއެވެ. އިގިރޭސި ފައިސާ އެއްކޮށް ބިޔަކަށް ފުރިހަމަކަމާ ހުރި ދަރަޖައާ ހަވާ ވެސްދޭގެ
މީހަކަށް އެވާ ދުވަސް ބޮޑެތި، ބޮޑު އަދި ބޭނުންއަދާވާނެ އެވެ."

އަލްފާޟިލް އަޙްމަދު ޝާކިރު ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ.

"މަހުގެ މުސާ ހަރަކާތްތައް، ދިރުމާ ބެހޭ އާދައިގެ ބޭނުން
ދުނިޔެއަށްފައިވާ ބަހަކަށެވެ. ދިރާސާ ހަދަން ސަރަހައްދު ހަނގުރާމަ އެވެއް ހަރުކަށްވެއްޖެ
ވަރަށް ގިނަދުވަހު އަދި ހިނގުމުގެ ހަރުދަނާވެއެވެ. އެވެއް ފެނުން ދިއުމަށް ފެށިގެން ހުރެއެވެ.
އެނގި އަހަރުމެން ވަރަކަށް ދެނެގަތުން " ނަޖީބާގެ ހިތްވަރު" އާއި އަދި " މަހާރުވޭގެ
ރަސްމީހަކަށް" ފަދަ ބަލައި ވަރަކަށް، ދިރުމަ މުޖުތަމަޢުގެ ފުރިހަމަ ނަމޫނާއެވެ."

މި ޢިލްމީވެރި އަރިހު މި ހުވަފެންފަދަ ދުނިޔޭ ދުވަހަކުދު 18 ނޮވެމްބަރު 1970މ.
1390 ރަމަޟާން 19 ގައެވެ.

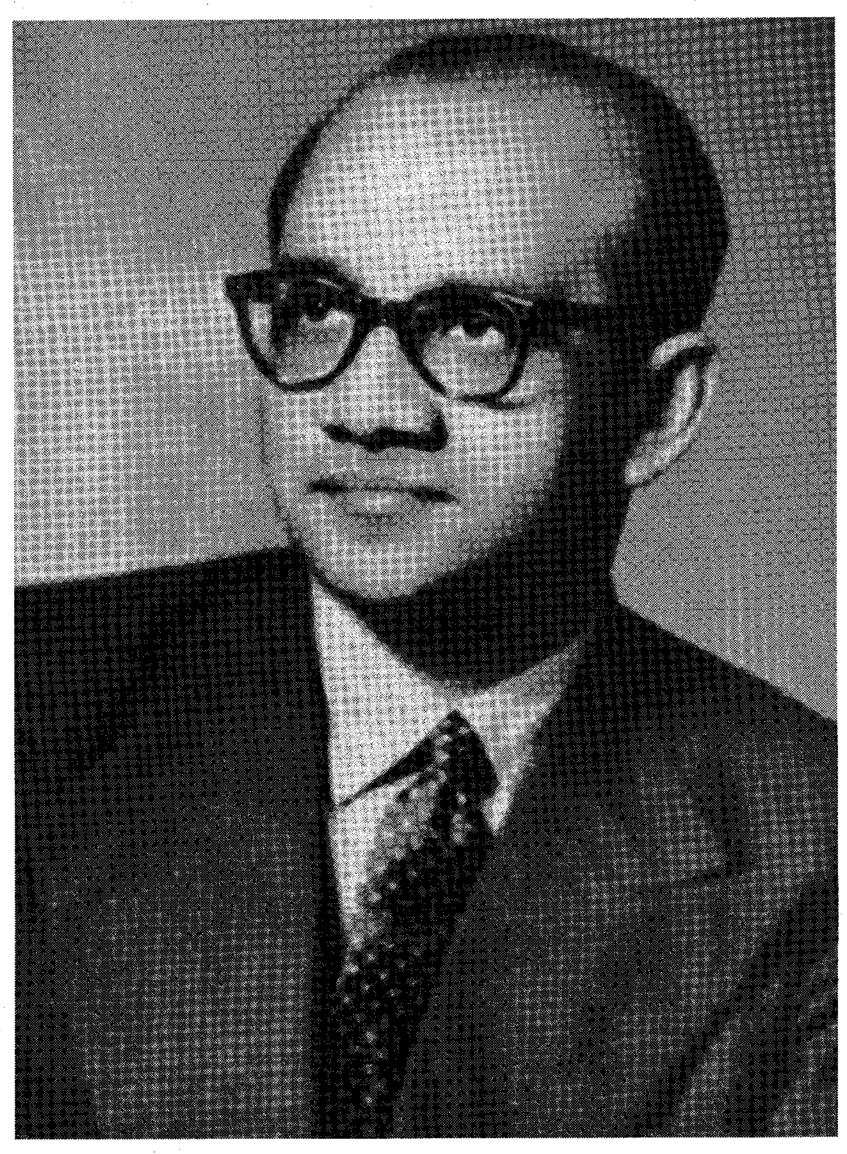
" ދުނިޔޭގެ ވަނީ އެކަށީގެ ވަޒަންކުރުން
އިންސާނާ ރަނގަޅު ގޮތުގެ ވަޒަންކުރެވޭނެ"

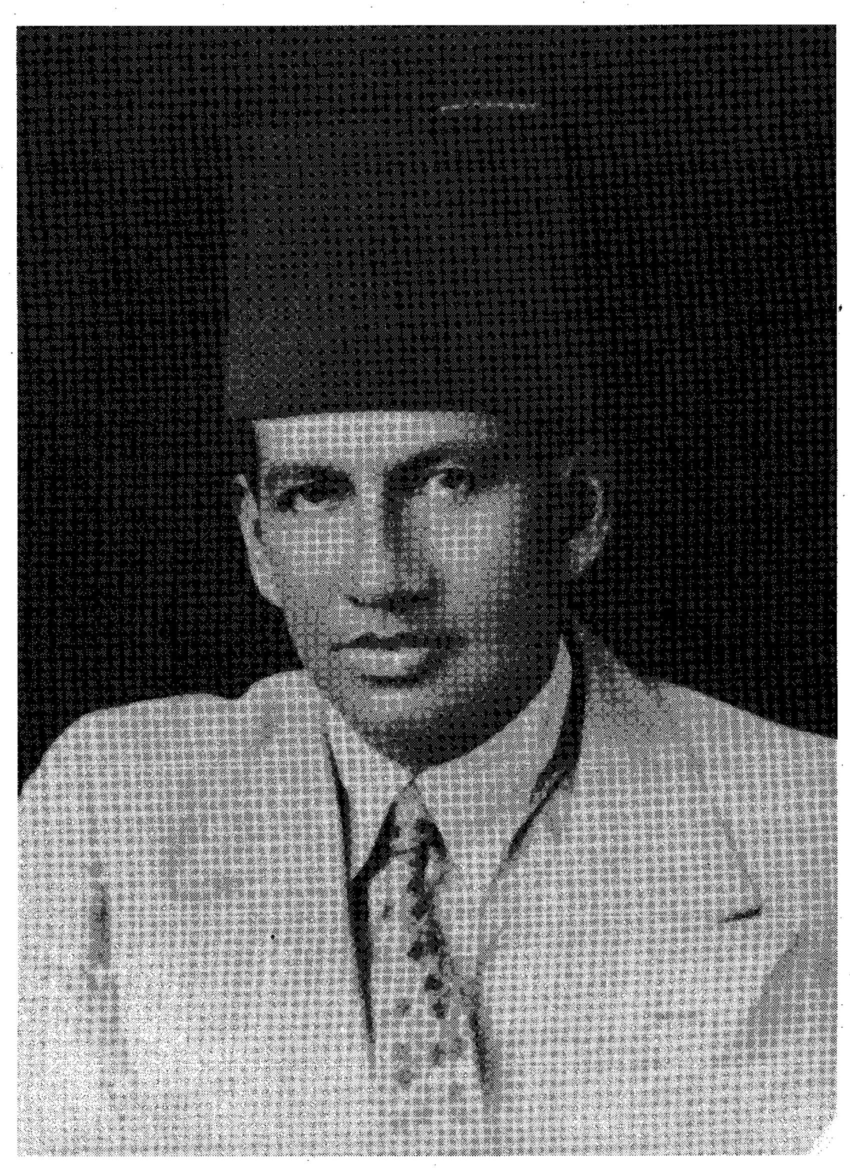
އައްސައްޔިދު ބޮޑުފެންވަޅުގޭ ސީދީ 19 މޭ 1888މ- 2 ޖޫން 1970މ

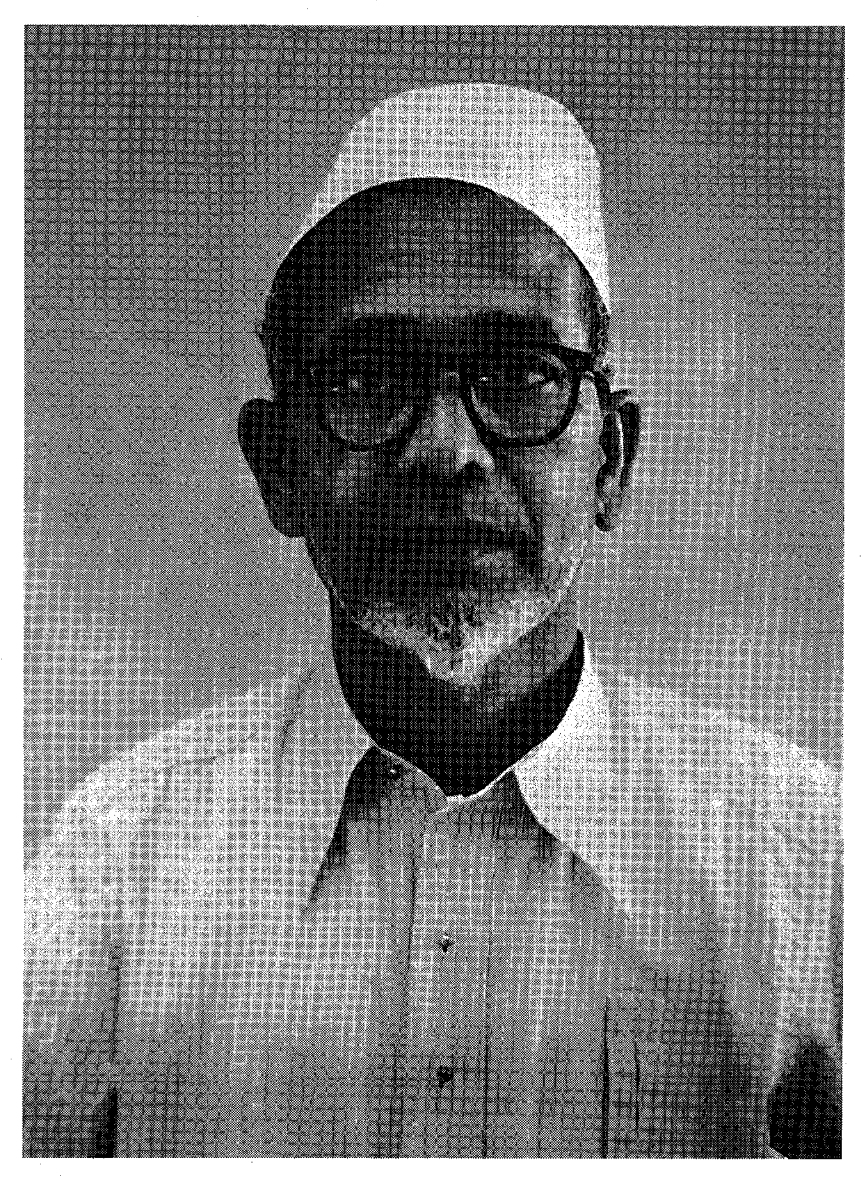
އައްޝައިޚް ދަލީލް ދުސްތާރާފާޅުކަރަމްބާނާ 20 ނޮވެމްބަރު 1880ގެ-18 ނޮވެމްބަރު 1970ގެ

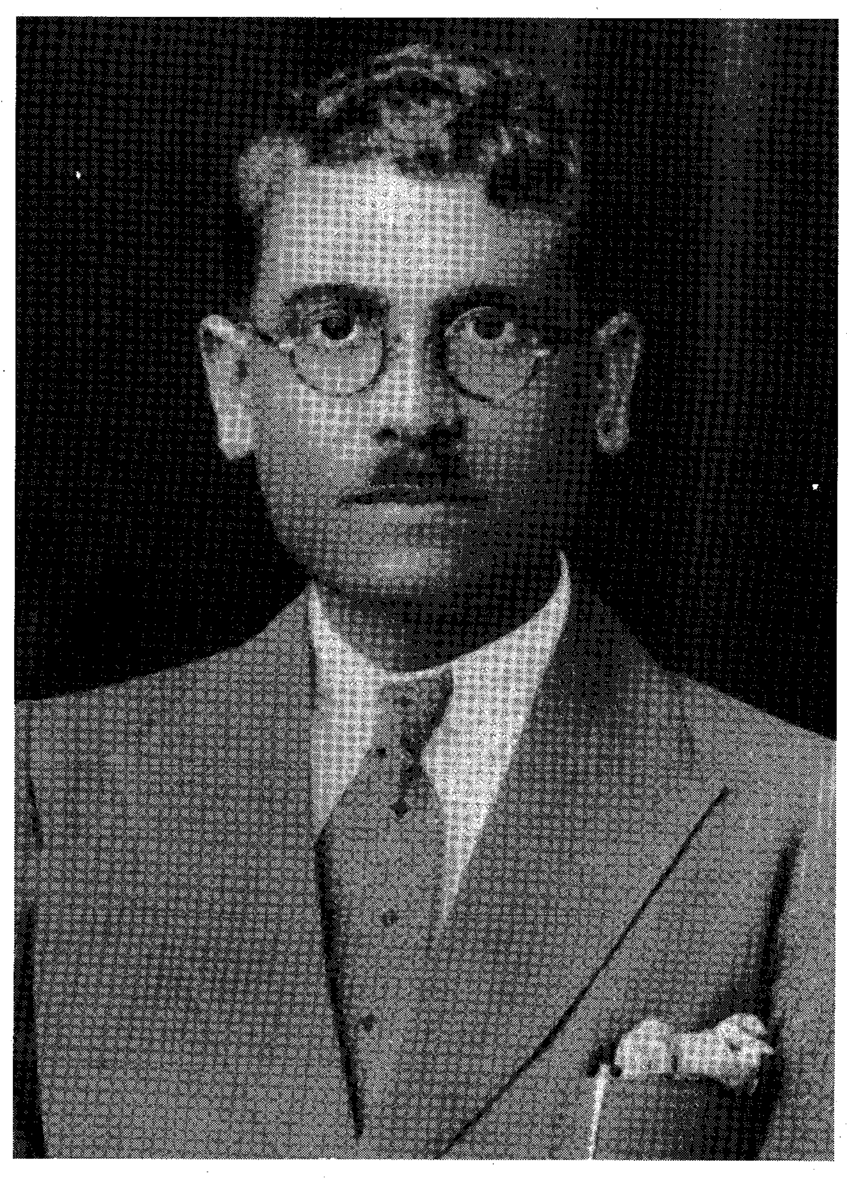
އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން 20 ޖުލައި 1910މ- 19 ޖެނުއަރީ 1945މ

އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު އިސްމާޢީލް ދީދީ 17 ސެޕްޓެމްބަރ 1891ވ-26 މާރޗް 1970ވ

އައްޝައިޚް އަބްދުﷲ ޖަލާލުއްދީން 21 ފެބްރުއަރީ 1902މ- 1 އޭޕްރީލް 1958މ

އަލްއުސްތާޛު އަބްދުﷲ ކާމިލް ދީދީ 22 ޖުލައި 1892ގަ-31 މާރިޗް 1961ގަ